

ANTONIO CANAL (CANALETTO)

18. 11. 1697 - 20. 4. 1768

Raným průkopníkem nového stylového proudu vedoucího až ke znovuobjevení klasické antické malby, zároveň však malířem, jenž neoddělitelně patřil k rokoku, i když jeho dílo působí přísně neoklasicistně, byl benátský mistr krajinomalby Canaletto.

Za svůj celoživotní námět si Canaletto zvolil portréty měst, tzv. veduty, k nimž se neustále vracel. Každou podrobnost zobrazoval tak přesně, že se tím proslavil již za svého života. Často maloval své rodné město Benátky. Snová a fantaskní díla působí napohled rokokově, ale jejich vnitřní duch je střízlivý.

Canaletto, vlastním jménem Giovanni Antonio Canal, se narodil 18. listopadu 1697 v Benátkách. Jeho otec Bernardo Canal byl malířem na divadle, u něho se mladý Antonio spolu se svým bratrem začal učit malířskému umění a principům perspektivy. Canaletto si uvědomoval omezenost divadelního malířství, proto se rozhodl roku 1719 odjet do Říma. Jeho cílem bylo přerušit styky s divadlem a malovat antické zříceniny a skutečnou přírodu, a tak zdokonalit své malířské umění. V Římě se seznamuje s velkými malíři, jakými byli G. P. Pannini, G. Vanviteli a Piranesi, kteří se převážně zabývali malováním nebo kreslením zřícenin.

Roku 1720, po ročním pobytu v Římě, se vrací do Benátek. Ještě téhož roku je přijat do malířského cechu v Benátkách. Dále se učí malířskému umění u Carlevarise a Ricciho. Luca Carlevaris dosáhl jako malíř vedut a marín historického významu, s jistotou mu však lze připsat jen velmi málo obrazů. Sebastiano Ricci časově sice spadá do období pozdního baroka, ale svou tvorbou je to malíř rokokový, ne kompozicí, ale koloritem. Novým účinkem světla a sklonem k dekorativismu nahradil šerosvitnou malbu římského baroka.

V době, kdy začíná Canaletto malovat, se již neobjevují velké náboženské, mytologické a symbolické náměty, jsou vystřídány náměty obyčejů, svátků, malebných

pohledů a především pohledů na Benátky. Novota Canalettových obrazů pochází ze způsobu malby *dal vero*, podle skutečnosti. Jeho díla vynikají topografickou přesností spojenou s jemným citem pro vyjádření světla a nálady. Svou mistrnou a brilantní technikou dokázal zvládnout jednu ze zajímavostí Benátek - zvláštní druh světla a z toho pramenící výjimečnou symbiózu vodní hladiny lagun a sluneční záře. Tyto jedinečné, ale prchavé okamžiky se pokoušeli zachytit mnozí umělci, ale jen někteří to dokázali.

Canaletto od počátku maloval s velkým sebevědomím. Pro své pohledy na Benátky používá *cameru-obscuru* - temnou komůrku s jediným malým otvorem, kterým prochází světelné paprsky a na protější straně vytvářejí obrácený obraz předmětů před otvorem. Vloží-li se do skuliny čočka a dá-li se místo zadní stěny temné komory matná skleněná deska, objeví se na ní obraz, který lze přímo na skleněné desce nakreslit. Canaletto nejprve na papír překreslil situaci a přibližný počet monumentů, ve svém ateliéru pak znovu vytvořil obraz a dal mu uměleckou hodnotu.

Jeho tvůrčí období můžeme rozdělit na několik epoch podle způsobu malby, končí i začínají jeho cestami do Říma a do Anglie. V prvním období, začínajícím po návratu z Říma roku 1720, maluje pouze pohledy na Benátky. Jeho nejranější kresby charakterizuje zdůraznění perspektivního efektu a použití techniky šerosvitu. Styl jeho kompozice utváří světlo a stíny. Velká část panoramatu je ve stínu, ale oči přitahuje paprsek slunečního světla, který scénu osvětluje. Canaletto byl nazýván malířem vedut, žánru který nejvíce obdivovali Angličané. Ti, kteří navštívili Benátky, toužili vrátit se alespoň s jedním pohledem na město, které tolik obdivovali. Jeho hlavním odběratelem byl Angličan John Smith, obchodní zástuce, který přišel do Benátek v roce 1720 a v roce 1744 byl jmenován konzulem. Pro něj vytvořil Canaletto sérii 36 vedut, podle kterých Antonio Visentini vytvořil mědirytiny, a později sérii 13 supraport. Pro vévodu z Bedfordu namaloval cyklus 24 vedut a pro vévodu z Richmondu 4 díla. Pro tuto skutečnost, že jeho díla byla více oblíbena Angličany, se většina jeho děl nachází v Anglii. V tomto počátečním období můžeme pozorovat vyjasňování jeho palety. Od šerosvitu přechází k rozptýlenému světlu. Barvy nanáší drobnými tahy štětcem, jsou smíšené s okrovými tóny nebo s bělobou, čímž obraz získává rozptýlenou intenzitu

světla. Nejznámějšími obrazy tohoto období jsou *Canale Grande*, *Chiesa della Carità*, *Rialto* (muzeum Montreal) a *Slavnosti sv. Rocha*.

Druhé tvůrčí období začíná jeho druhou cestou do Říma, kam odjel v roce 1742 doprovázen svým synovcem Bernardem Bellottem. Začíná komponovat ideální krajiny, které můžeme rozdělit na dva typy. První typ představuje fantastické vymyšlené krajinomalby se zříceninami. Druhý, zvaný *capricci*, spojuje detaily z různých krajinomaleb ze skutečnosti.

Na třetí období má vliv jeho pobyt v Anglii, kde pobýval opět se svým synovcem od roku 1746 deset let. Pobyt přerušil dvakrát, v roce 1748 cestou do Mnichova a v roce 1751 odjel na několik měsíců zpět do Benátek. Roku 1756 se definitivně vrací domů. V anglickém období Canalettov styl poněkud tuhne, světlo působí jako zředěný vzduch, mizí kontury, výjevy jsou realizovány s úzkostlivou přesností. V Anglii maloval pohledy na řeku Temži, Londýn i venkovské scenérie. Nejznámějšími obrazy jsou *Temže s londýnskou katedrálou sv. Pavla v pozadí*, *Eton College*, *Vnitřek rotundy v Ranelagh Gardens v Londýně* (Národní galerie Londýn). Toto dílo nedosáhlo velké popularity a pobyt nebyl ani finančně úspěšný. V Benátkách se pak věnoval práci ve své dílně a výuce svých žáků. K nejvýznamějším patřili Bellotto a Guardi.

Roku 1768 byl jmenován členem benátské Akademie, stalo se tak krátce před jeho smrtí 20. dubna 1768.

Canaletto byl napodobován již za svého života, v Benátkách M. Morieschim, da Salem, G. Moretim, v Anglii S. Scottem. Největším napodobovatelem byl Bernardo Bellotto (1721-1780), který si také říkal Canaletto. Jejich díla lze jen stěží odlišit. Canalettovy veduty byly tak oblíbeny, že už dvacet let po jeho smrti byl Guardi pověřen Akademií, aby oddělil jeho dílo od napodobenin.

Ač byl Canaletto obdivován za svého života a nějakou dobu po smrti, nakonec jeho proslulost setřel čas, aniž dosáhl oficiálního uznání. Ale i když byl téměř zapomenut, jeho největší přínos mu nikdo nevezme, tím je povznesení benátského malířství vedut na nebývalou úroveň. Henry James kdysi řekl: „Být malovány byl nevyhnutelný osud Benátek“. Dnes můžeme říci: „Malovat Benátky byl Nevyhnutelný osud Canaletta“.